

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

16. An sit iustus titulus bellandi, si Infideles nollent excipere Prædicatores Fidei, sed illos occidant, & liberum transitum in alias Provincias ad prædicandum denegent? Et de septem aliis casibus ...
-

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

adherentes, vt Innocentius in c. quod super, de vot. n. 4. & 9. & ibi Ancharanus & Abbas: idem Ancharanus & Boichus in c. gaudemus de dimortis. Zabarella in Clement. 1. de testib. num. 6. Syluester verb. Iudaeus num. 4. verb. infidelitas quest. 8. & 9. & verb. papa quest. 7. Atmilla verb. infidelitas, Tabiena eod. verb. num. 32. & 33. Maior in 2. sentent. distinct. 44. quest. 3. & in 4. distinct. 15. quest. 4. art. 1. Mastrillus de Magistr. lib. 1. cap. 9. num. 10. & alij. Quorum sententiam probabilem putat Ioannes Solorzans de Indiarum iure lib. 2. cap. 15. num. 16. vbi sic asserit. Superest vt de tertio membro dicamus, scilicet de peccatis, quae ab istis Indis passim perpetrari probauimus, Deum verum non colentes, nec cognoscetes, & fœdis suis ac spurcis moribus omnia naturalis iuris præcepta turbantes, & transgredientes. Et in hoc quamuis auctores, vt vidimus, maximo perè digladiantur: satis probabilem censo Innocentij, & sequentium opinionem, qui propter hæc crimina puniri & debellari posse à Christianis Principibus de licentia Summi Pontificis tradunt, si moniti ab illis non desistant: quod tenuit, & latè contra Victoriam defendere conatus fuit insignis noster Gregorius Lupus in l. 2. tit. 2. part. 2. gloss. magn. column. 6. vers. ego verò, dicens hanc sententiam esse communem omnium Canonistarum & Legistarum, & aliorum Theologorum. Et adeo certum esse concludit Martha in tract. de iurisdictione 1. part. cap. 24. vt piaculum dicat de ea dubitare, & Masquardus in tract. de Iudæis & infidelibus 3. p. c. 1. n. 39. vbi apertè inquit, quòd non peccarent Hispani, qui punierunt Indos delinquentes contra naturam. Hucvlque Solorzans.

3. Nota tamen, quòd idem Solorzans hanc sententiam affirmatiuam absolute tenet sub quadam distinctione, quam etiam admittit Azorius lib. 8. in Iur. Moral. cap. 24. q. 9. & eam sequens, & transiens Frater Thomas à Iesu de procuranda omnium gentium salute lib. 5. dub. 4. pag. 207. dicentes, quòd licet infideles iuste puniri nequeant, vbi id ius nature non seruant, quòd debitum Deo cultu & honorem tribuendum præscribit. Si tamen illud aliud ius eiusdem naturæ dissoluant, percurrant, & negligant, quòd cuique homini reddendum, quòd suum eis iubet, & aliis non fieri, quòd nobis fieri nolle-mus, tunc iure optimo puniri possent; vt si furta, latrocinia, adulteria, homicidia, falsa testimonia, incestus, supra aut ipsi perpetrarent, aut liberam facultatem huiusmodi mala perpetrandi concederent, vel passim in subditis sine vlla pœna ac supplicio permitterent. His etenim legibus naturæ violatis planè consequitur, vt innocentiis multis damnis; incommotis & malis afficiantur, communique humanæ Reipublice salus, pax & tranquillitas in tuto consistere nequeat. Pro quibus defendendis licitum est vi & armis aduersus quoslibet infideles certare.

4. Verum quicquid sit de his opinionibus: de quibus ad partes nouissimè agit Fagundes in præcepta Decalogi omnino videndus tom. 1. lib. 1. c. 33. à n. 28. si non solum Idololatria in infidelibus reperitur, sed sæua quoque & effœnata tyannis; humana carnis ingluuies, & cruenta, & execranda innocentium sacrificia, quæ quidem olim Indi, vtplurimum frequentabant: tunc veriorè & probabiliorè eorum sententiam existimo, qui ob has iniurias, & oppressiones tollendas, bellum aduersus omnes infideles permittunt: quamuis nobis subiecti non sint, & procul possint auxilium nostrum non exigant, & sua sorte contenti viuere dicantur. Et ita docet Molina tom. 1. tr. 2. disput. 106. Bañez in 2. 2. quest. 10. articulo 10. Victoria de Relect. 2. de Indis, num. 15. & Idèd Hurt. de Mend. volum. 1. disput. 7. sect. 1. §. 12. sic ait. Quod obicitur de Regibus Hispanis, & ob exterorum in-

videntiam. Conquisitus est novus orbis, cuius ipocle non homines, sed fera videbantur, Reges per tyrannidem passim suos occidere, & immolare Diis; nec ex humano more, sed ferino administrare Regna: quibus de causis posse eos illis priuari nullus negat; opprimunt enim infontes, & sunt Regno perniciosi, nò saluti: priuati autem Indos nullus priuauit bonis, nisi ob delicta: quòd si Regij, Ministri per iniustitiam aliquid faciunt, puniuntur à Rege: cum deprehenduntur: quia verò Atabalua Rex Peruanorum non repugnauit Prædicationi, eius neptis Illustrissima Marchionissa Oropissa nomine Colæ apud ipsos Regiam sonante, iure contendit damnorum compensationem, quæ à Philippo III. est facta: quæ visa est ex Christiana lege esse satis. Ita Hurtad.

RESOL. XVI.

An sit iustus titulus bellandi, si infideles nolint excipere Prædicatores Fidei, sed illos occidant, & liberum transitum in aliis Prouincijs ad prædicandum denegent?

Et de alijs septem casibus agitur, pro quibus licitum est infidelibus inferre bellum. Ex part. 6. tractat. 4. Resol. 17.

§. 1. **R**espondet affirmatiuè: nam licet infideles nec mediatè, nec immediatè possint cogi, vt fidem & Baptismum suscipiant, vt supra diximus: vbi tamen coactio ad hoc non dirigitur, sed eo tantum tendit, vt infideles ipsam fidem sibi à Catholicis Prædicatoribus annuendam & proponendam, quietis & attentis animis, atque auribus audiant; & seriuè de ea recipienda, vel respuenda deliberent, nostrisque hoc tam vile & salutare commercium egi illos exercere volentes; tunc & fido hospitio recipiant, vel liberum transitum ad alias prouincias concedant, in quibus Euangelium annuere, & propagare desiderant: frequentissima & verissima est omnium ferè Theologorum & Iurisperitorum opinio, quæ docet talem coactionem licitam esse: atque aded iure optimo posse his de causis infidelibus bellum inferri, qui proteruè fidem audire recusant, vel eiusmodi pias & laudabiles expeditiones impediunt: dum tamen priusquam ad illud deueniatur, omnia alia media tententur, quæ ad munus Apostolorum Apostolicè & pacificè obeundum concurrere poterint.

2. Et idèd Victoria in Relect. 1. de Indis à num. 36. & in Relect. 2. à num. 1. vsque ad 12. concludit Indos & quoslibet infideles ad fidem audiendam teneri, ac proinde à peccato mortali non excusari; si rogati & admoniti, vt audiant pacificè loquentes de rebus spectantibus ad Religionem, ac de ea maturè deliberent id facere nollent: quia tenentur, inquit, saltem audire, & consultare; etsi hoc impediatur, & Hispanos inter se ad commercia & prædicationem non admittant: neque aliter Religionis negotium procurari valeat, hic titulus iustissimus est ad eos debellandos & conquirendos, terrisque ac prouincijs eorum occupandas, novos dominos creandos & antiquos deponendos, & reliqua alia iura belli prosequenda, quæ in alijs bellis iustis licitè fieri possent.

3. Hinc Seraphinus Freitas de iusto Imperio Asiatico, cap. 9. num. 6. & 7. licet infidelium debellatiorem non omninò probet, ob id tantum, quòd fidem audire recusent: benè tamen admittit, quòd si nobis prædicationem impediunt, aut alios volentes illam audire, & forsan fidem suscipere ad nos accedere prohibent, nec sinerent Prædicatores loqui

K x 4 verbum

Sup. in Ref. quæ hic est prima post præter tam, a §. Qui etiam.

verbum Dei sine vi ac fraude volentibus audire iure possemus eorum violentiam etiam armis propulsare; & bello si opus esset, illato acriter coercere; quia omnino semper manet ius integrum Ecclesie ad prædicandum in quolibet Regno, & defendendum innocentes, ut sic dicam, id est, particulares personas, quæ voluerint audire verbum, & ita nulla sit in tali casu coactio ad audiendam fidem, sed solum ad non impediendam Evangelij prædicationem, nec eos, qui voluntarie illud audire voluerint.

4. Dicendum est igitur cum Bañez in 2. 2. q. 10. artic. 10. Infideles iure compelli, ne vilo modo Christi fidem impediatur. Et ex hoc sequi, quod si Nuncius Evangelij perueniat ad externas & barbaras nationes, & impediatur prædicare populis à Principibus illarum nationum: tunc potest Princeps Christianus, ut Minister Pontificis, debellare illos Principes, ne impediatur Prædicatore: hoc enim non est compellere ad audiendum, sed defendere innocentes, quosdam quidem ad prædicandum ius habentes, quosdam verò, quia ius habent ad audiendum, si velint.

Vide etiam Molin. tom. 1. tract. 2. disput. 105. Salarium in 2. 2. tom. 1. tract. de Dominio quest. 3. artic. 1. & alios quos citat & sequitur eruditissimus Solorzanus de Indiarum iure lib. 2. cap. 20. per totum.

5. Et ad confirmationem omnium supradictorum, non desinam hic etiam apponere verba Reginaldi tom. 2. lib. 2. 1. cap. 8. num. 94. ubi sic ait. Sex sunt casus, quibus licitum est inferre bellum infidelibus, non quidem ob solam infidelitatem, sed ob aliquam circumstantiam ei annexam. Primus est, quando infideles possident terras, quæ olim erant Christianorum; quo titulo Christiani inferunt bellum Turcis. Secundus, quando infideles inferunt iniurias Christianis, ut ipsi Turcæ solent. Tertius, quando adducant Christianos à vera Religione, quæ causa assignatur in Deuteronomio locis citatis. Quartus, quando infideles impediunt liberam prædicationem Evangelij. Potest enim tunc illis inferri bellum auctoritate Ecclesie, quæ cum à Christo potestatem acceperit prædicandi Evangelium per totum orbem Terrarum *Matth. ultim. & Marc. ultim.* is qui prædicationem huiusmodi impedit, inferat Ecclesie iniuriam, quam bello propulsare potest. Qua de re pluribus Victoria *Relect. de Indis sect. 3. n. 9. & aliquot sequent.* Qua in re immorari non est necessarium ad nostrum institutum. Quintus casus, quando infideles, qui Principi Christiano subsunt, leges ipsis ab eo præscriptas legi naturæ consentaneas observare nolunt. Sextus, quando Princeps infidelis nulli fidei subditis committit peccata, quæ non tantum sunt contra Deum, sed etiam contra proximum. Tunc enim Princeps Christianus potest ei bellum indidere, si admonitus nolit desistere. Hucque Reginaldus.

RESOL. XVII.

An licite indicatur bellum Infidelibus ex titulo donationis obtentæ à Pontifice de eorum Provinciis? Ex p. 6. tr. 4. Ref. 18.

§. 1. **N**egativam sententiam mordicus tenet novissime Ioannes Gryphanius *tract. de infidelibus, cap. 24. num. 59. & sequent.* qui invehitur in donationem factam ab Alexandro sexto Regibus nostris Hispaniarum de orbe novo. Probat hanc suam sententiam: quia si illæ insulæ erant occupatæ, & suis cultoribus inhabitatæ, non poterat ipsis dominium,

imperium, ac libertas, aliæque quæ habentur in eis, non præcedente latione aliqua, sine insigni iniuria adimi, *leg. id quod nostrum, de regul. iur. supra c. 22.* quia donatio de alieno esset *leg. 14. Cod. de donationibus.* quæ furti speciem sapit. *Gloss. in leg. 1. Cod. de adversus venditorem, leg. si pignori, de iur. cap. 1. 14. quest. 5. per tot.* Quod in proverbium transit de alieno corio latas corrigias facere. *Neuz. lib. 1. Sylan. num. 128.* Multò minus ex aliena iniuria aliquid dandunt est. Ne quod detur quidem, gratum esse debent potest; quod cum qui det, ubi vellet ablatum esse sciat, ait *Livius lib. 5. Decad. 5. in fine.* Qui enim nocent aliis, ut in alios liberales sint, in eadem iniuria iustitia, ut in suam rem aliena convertant. *Cicero 1. Officior. num. 9.* Ipse Papa in *cap. 26. extra de decore, talem constituit regulam, quod nulli liceat aliena concedere præter domini voluntatem. Eodem ego ipse quoque uti de bueræ argumento leg. 1. quod quisque iuris.* Et pati legem, quam ipse tulit, iuxta *distichon Catonis approbatum in cap. cum emas de consuetudine. Speculator titulus de Advocat. §. 4. numer. 5.* Ut taceamus quòd tota conclusio falso præsupposito nititur: quia Pontifex dominium cuiusmodi non habet, nec unquam habuit. Hucque Gryphanius.

2. Sed omnino reiiciendus est, & dictum ius in insulis Indiarum, quod ex largitione Pontificis habet Augustissimus Rex noster, firmant individualementer Malfertius apud Mandellum *consil. 769. volum. 1.* Ginefius Sepalueda in *Apolog. pro Indiarum consilio.* Camillos Borrellus de *Præst. Regul. Carol. cap. 46. num. 224.* Martha de *iurisdic. Centur. 1. cap. 24. n. 31.* Paramus de *Orig. Inquisit. lib. 3. quest. 1. numer. 247.* & alij, quos citat & sequitur Solorzanus de *Indiarum iur. lib. 2. cap. 23. num. 68. & sequent.* Ad illum non pigebit: in quo etiam invenies solutionem argumentorum, quæ superius pro contraria sententia adducit Gryphanius.

3. Dicendum est igitur cum Anastasio Germonio *lib. 3. de sacror. immunit. capit. 3. num. 29.* Francisco Vargas de *auctoritate Pontific. consil. 10. num. 5. & 6.* & aliis; Summum Pontificem, non modò Civitates, Provincias, & Regna, quæ antea Christianam Religionem profitebantur, & deinde fuerunt ab infidelibus usurpatæ, posse, cui libuerit indubitanter concedere, uti recuperet, suamque faciat: sed ea etiam adicere posse, quæ Christianorum nunquam fuerunt, ad Christianæ fidei & Evangelij propagationem, & Idololatriæ extirpationem. Et quòd his rationibus motus Alexander VI. amplas istas Indiarum Occidentalium Regiones Catholicis Regibus, Ferdinando & Isabella, eorumque successoribus aduaxit, quæ ex illa acquisitione omnem omnino iurisdictionem, ac omne Imperium earundem Provinciarum sibi iure vendicant; non ipso iure, nec iure belli: sed Romani Pontificis auctoritate, quare iuste dicuntur possidere, *argumento leg. iustè possessi ff. de acquirent. possess. Vide etiam Solorzanum ubi sup. egregie disputantem de potestate Pontificis, & ad omnia contra respondentem.*

RESOL. XVIII.

An licitum sit indicere bellum Hæreticis propter suam hæresim, nisi ab Ecclesia declarentur Hæretici? Ex p. 6. tr. 4. Ref. 19.

§. 1. **A**D hoc dubium ita respondet Becanus in 2. 2. cap. 25. quest. 5. Duo spectant potestatem in hæresi. Primum, quòd sit peccatum. Secundò, quòd turbet pacem Ecclesie & Reipublicæ. Hoc potestatem